

Cuvânt de răspuns*

Acad. Ioan-Aurel Pop
Președintele Academiei Române

Stimate Coleg,

Sunteți astăzi singurul membru al Academiei Române specializat în studiul dialectelor limbii române, singurul care cunoaște aceste dialecte, singurul aromân. Veniți pe urmele unor remarcabili antecesorii, precum Theodor Capidan, Tache Papahagi, Ștefan Bezdechi, George Murnu, Matilda Caragiu Marioțeanu și alții, mulți dintre ei membri ai Academiei Române. Tradiția de a avea la Academie savanți români balcanici (cu precădere aromâni sau macedoromâni) vine de la începuturi, atunci când părinții fondatori au găsit de cuviință să-i cheme între primii 21 de membri și pe Ioan D. Caragiani și Dimitrie Cozacovici, ca reprezentanți ai românilor menționați. De-atunci, tradiția studiilor lingvistice (dialectale), istorice și literare privitoare la românii de la sud de Dunăre nu a încetat niciodată la Academia Română, spre cinstea marilor înaintași, veghetori la întărirea identității românești și la cunoașterea detaliată a limbii și istoriei, a literaturii și folclorului tuturor românilor.

Veniți astăzi, Domnule Coleg, pe urmele marilor premergători și duceți mai departe în Academia Română tradiția studiilor aromâne, meglenoromâne și istroromâne în cel mai înalt for de consacrare a valorilor intelectuale și de cercetare din țara noastră.

V-ați născut și ați trăit la București, în timpuri bune și rele, ați terminat, ca șef de promoție, un liceu numit după unul dintre marii învățați ai Școlii Ardelene, Gheorghe Șincai. La Facultatea de Filologie din București, v-ați remarcat prin seriozitatea studiilor, prin tenacitate și dăruire,

inclusiv în cadrul cercului studentesc „Ovid Densușianu”. Ați avut între profesori remarcabile modele, dovadă că ați reușit să faceți o lucrare de doctorat despre aromâna vorbită în Dobrogea, sub coordonarea acad. Alexandru Rosetti. Cercetările dialectale și cercetările lingvistice generale v-au plasat între autorii și coordonatorii „Atlasului lingvistic român pe regiuni. Sinteză”, iar cercetările proprii din Muntenia și Dobrogea v-au condus spre studiul graiurilor locale, la alcătuirea textelor dialectale și ale glosarelor adiacente. Ați lucrat toată viața în cadrul Academiei Române, la Centrul de Cercetări Fonetice și Dialectale, la Institutul de Fonetice și Dialectologie al Academiei, apoi la Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti”. De-a lungul timpului, ați fost și director adjunct al acestor venerabile institute de cercetări. O laborioasă activitate v-a fost încredințată prin calitatea de membru al „Comitetului Internațional de Redacție al Atlasului Limbilor Europei” (*Atlas Linguarum Europae*). Ulterior (2001–2003), ca vicepreședinte și apoi chiar ca președinte, din 2004, al Atlasului Limbilor Europei (ALE), ați asigurat coordonarea științifică a Atlasului și publicarea volumelor ALE (hărți și comentarii lingvistice) și ați organizat reuniunile anuale de lucru. Activitatea științifică la ALE s-a materializat prin publicarea, în perioada 1983–2014, a nouă volume, ultimele două fiind coordonate de dumneavoastră, la Editura Universității din București. Ați organizat întâlnirile anuale de lucru cu membrii a circa 40 de comitete naționale, în centre mari academice, precum Brno (2005), Dubrovnik (2006), Struga (2007), Durrës (2008), Glasgow

* Cuvânt de răspuns la Discursul de recepție al acad. Nicolae Saramandu (4 iunie 2025, Aula Academiei Române)

(2009), Cracovia (2010), Leeuwarden (2011), Riga (2012), Bayonne (2013), Marburg (2014), Sofia (2015), Londonderry (2016), Santiago de Compostela (2017), Baia Mare (2108), Vilnius (2019), București (2021, 2022). Este de remarcat și colaborarea, începând cu anul 1987, la încă un atlas patronat de UNESCO, „Atlasul lingvistic romanic” (*Atlas linguistique roman*), din care au apărut mai multe volume. În 1989 ați devenit vicepreședinte al „Atlasului lingvistic romanic”. Din 2018, sunteți coordonatorul ariei pontice de la *Atlante linguistico del Mediterraneo*.

Ați avut șansa, ca bursier al Fundației „Alexander von Humboldt” (Germania), să vă instruiți și să faceți cercetări la Universitatea din Tübingen, sub îndrumarea savantului român Eugeniu Coșeriu, căruia i-ați valorificat apoi în România marile sale contribuții, precum „Lingvistica integrală” (1986), „Sincronie, diacronie și istorie” (1997), „Teoria limbajului și lingvistica generală” (2004). Ulterior, ați cinstit memoria lui Eugeniu Coșeriu, publicând chiar o parte din manuscrisele coșeriene precum „Limba română – limbă romanică” (2004).

Ați contribuit, prin studiile dumneavoastră, la elaborarea unor tratate și sinteze de interes național în domeniul istoriei limbii române și lingvisticii („Istoria limbii române”, „Limba română. Originile”, „Lingvistica românească”), ați acordat mere atenție interferențelor lingvistice și diglosiei, coordonând lucrarea „Multilingvism și limbi minoritare în România (2009, în colaborare cu Manuela Nevaci). Ați publicat „Manual de aromână. Carti trâ învițari armânești” (2005, în colaborare cu acad. Matilda Caragiu Marioțeanu). Rezultatele activității științifice s-au concretizat în aproape 50 de volume (individuale sau în colaborare) și în peste 300 de studii și articole, publicate la edituri de prestigiu și în periodice de specialitate din țară și din străinătate. Activați în societăți științifice și în asociații culturale care se ocupă de ramurile românești balcanice ale poporului român și mai ales de dialectele limbii române. Ați așezat și reșezat pe harta Europei și a lumii limba română la locul său cuvenit, făcând-o cunoscută și recunoscută între limbile romanice și între limbile importante ale planetei.

Astăzi, ați sintetizat preocupările de o viață, vorbindu-ne aici, în această venerabilă aulă, des-

pre romanitatea orientală și despre unicul său moștenitor de astăzi, poporul român. Vă înscrieți astfel pe linia marilor înaintași lingviști care au tratat formarea limbii române (glotogeneza) și etnogeneza românească. Unul dintre aceștia a fost chiar conducătorul științific al tezei dumneavoastră de doctorat, marele savant Alexandru Rosetti. Ați luat în discuție, cu acribia cunoscută, sursele care atestă prezența continuă a populației romanizate la nordul și la sudul Dunării, pe un teritoriu devenit roman treptat, pe parcursul al trei secole, de la cucerirea Macedoniei (168 î. Hr.) până la cucerirea Daciei (106 d. Hr.). Socotiți etnogeneza un proces complex, derulat pe parcursul a circa un mileniu și urmăriți transformarea treptată a romanității în românitate. Verigile intermediare v-au prilejuit observații de profunzime, care au iluminat unghiuri mai puțin cunoscute ale procesului. Stăpâniți procesul de etnogenă în toate profunzimile sale, de la teritoriul vast de formare, situat în toate provinciile romane unde a existat substratul traco-dacic, până la timpul de formare și la modalitatea concretă în care s-a petrecut acest proces. De asemenea, apreciați că romanizarea a avut în centrul său învățarea și utilizarea limbii latine și a spiritualității romane de către autohtoni, fapte care au condus la unitatea romanității orientale sub raport lingvistic și la continuitatea ei sub raport geografic. Ați ajuns la concluzia că nu trebuie absolutizată linia Jireček și că risipirea românilor balcanici în urma slavizării Peninsulei Balcanice nu a putut frânge unitatea limbii române până astăzi. Sunteți reticent față de anumite tendințe de a socoti dialectul aromân altceva decât este și pledați în continuare, cu argumente, pentru o limbă română cu patru dialecte. Ca istoric avizat al limbii române, ați putut fi, de-a lungul timpului, și istoric propriu-zis, luând mereu în considerație toate argumentele, inclusiv pe cele ale istoricilor, spre a alcătui tabloul etnogenezei și glotogenezei românești, procese pe care le vedeți întrepătrunse, interdependente.

Cu astfel de viziune erudită, ați reușit să precizați cu autoritate locul limbii române între limbile romanice, în cadrul romanității europene și al romanității orientale, dar și locul celor patru grupuri etnice românești și, mai ales, al celor patru dialecte românești în cadrul românității, al poporului român și apoi al națiunii române.

Distinse Coleg,

Sunteți un savant deplin, v-ați îndeplinit și vă îndepliniți cu prisosință menirea. Aveți mulțumirea că v-ați înscris pe calea magistrală a scopului Academiei Române, care s-a creat inițial pentru întărirea identității românești prin limbă și istorie. Ați contribuit – așa cum au dorit fondatorii Academiei la 1866 – la normarea continuă a limbii, la alcătuirea de dicționare și atlase, la scrierea de istorii, la cunoașterea graiurilor și dialectelor, încât se

poate spune – parafrazând un dicton latin – că nimic din ceea ce este lingvistic nu v-a rămas străin.

Vă doresc, Stimate Doamnă Coleg, să vă continuați cercetările, să vă stimulați, îndrumați și ocrotiți în continuare elevii, să scrieți cărți și studii de mare impact, întru veghea asupra limbii noastre și pentru gloria acestei instituții numite Academia Română, aflate în serviciul națiunii romane de aproape 160 de ani.

La mulți ani!